

Bokanmeldelse av Bruce Kapferers bok "Oligarchs and oligopolies".

av Halvdan Haugsbakken

Artikkelsamlingen "Oligarchs and oligopolies" er redigert av den nå bergensbaserte australske antropologen Bruce Kapferer. Kapferers pamflett er verdt å ta en titt på, da den tar for seg et brennhett tema. Foruten at boken ikke er på mer enn på 116 sider, retter den fokus mot et suggererende tema så vel politiske antropologer som norsk og global offentlighet er oppslukt av i disse turbulente terrortider – nye former for global og statlig makt. Michael Hardts og Antonio Negris (2000) kontroversielle bok, *Empire*, virker til nå å ha dratt det lengste i strået i kampen om å bli mest omdiskutert blant politiske teoretikere. Etter at boken kom på markedet, har antropologer, statsvitere og filosofer overøst hverandre med sine synspunkter på *Empire*, der de har omfavnet den, kritisert den, eller, mer uortodokst – de har ingen mening om den. På dette punktet er ikke "Oligarchs and oligopolies" et unntak fra denne debatten, da den helt klart må forstås som en bok som kritiserer *Empire*. Men den har likevel potensialet til å skille seg ut, etter min mening.

Kapferer poengterer i sitt innledningsessay at nåværende strukturer av global, imperial og statlig makt knyttes til formeringen av oligarkisk kontroll og makt. Kapferer argumenterer for at oligarkiet er en ny form for statsstruktur. Skal en dømme etter forfatterens analyse, kommer den til å gjøre dypere innhogg i våre liv med tiden. Et trekk ved den oligarkiske strukturen, er at politiske organisasjoner og institusjoner er sammenvevd i tette slektskapsrelaterte nettverk som kontrollerer og monopoliserer viktige ressurser i samfunnet, ressurser som kanskje tilhører en større befolkning. For teoretikere flest, argumenterer Kapferer, ble den moderne staten født under slike forhold og fortsetter å være slik den dag i dag. De destruktive kreftene knyttet til statssystemer, og den kontinuerlige utvidelsen av dem, for eksempel forhold som vedgår produksjonen av fattigdom og innprenting av klasseforskjeller, er resultatet av oligarkisk makt. Han poengterer også at flere typer politiske teoretikere, både anarkistiske, marxistiske og liberalistiske, har utviklet sine ideer på den oligarkiske kontrollens premisser. Essayene Kapferer har samlet plasserer seg i denne tradisjonen. Dermed har boken et klart budskap til sine lesere - den er en invitasjon til antropologer om å diskutere meningen med globalt verdensherredømme.

For å vise oligarkiets gyldighet i dagens globaliserte verden har Kapferer fått med seg ulike bidragsyttere. For uten seg selv består essaysamlingen av bidrag fra Caroline Ifeka, Roland Kapferer, Donald M. Nonini, Steve Reyna og Jakob Rigi. De seks essayene og lengden på disse er forskjellige. Kun en av forfatterne, Roland Kapferer, har ikke røtter i den antropologiske profesjonen. Han har sin bakgrunn i filosofi og har hatt ulike engasjementer i TV og andre medier. Etnografisk sett dekker essayene Nord-Amerika, Russland, Vest-Afrika og Australia. Nonini går svært offensivt til verks i sitt bidrag. Nonini argumenterer for at USA har omdannet seg til å bli en type korporativt stat som i større grad setter til side demokratiets spilleregler.

Et av hans hovedpoenger er at USA har utviklet seg til en korporativ stat som produserer egne ordener og endringer som har innflytelse på globale forhold. Reyna viderefører denne analysen, til en viss grad, og konsentrerer sin argumentasjon om forholdet mellom oligarkiske former for vold og krigsovergrep innenfor rammene av den amerikanske staten. Dette essayet har et interessant poeng. Reyna påpeker at garantien for et fredfylt og sikkert samfunn er å finne i en permanent krigstilstand. Med andre ord, i kjølvannet av 9/11 må vestlige demokratier være i krig for at det skal være fred. Mens vestlige stater under Den kalde krigen hadde et voldsmonopol som kunne forsvare seg mot *trusselen* om en invasjon fra øst, og dermed garanterte fred, er meningen med fred under oligarkisk styre å finne gjennom å være i krig – og helst i kriger som varer lenge. Tittelen på Reynas essay, "We exist to fight", er illustrerende. Rigi fortsetter ved å utdype oligarkiets voldelige dimensjon ved å gripe fatt i den medieomtalte oligarkeliten i Russland. Rigi fremhever kampen mellom nasjonalstatens byråkratiske orden og en mafialignende taktikk fra Russlands oligarker. I kjølvannet av volden som blir produsert viser Rigi kreftene som har utviklet seg og som eksisterer for å beskytte nye og eldre oligarkiske interesser. Ifeka diskuterer i sitt essay artikuleringen av oligarkisk kontroll i Vest-Afrika hvor oligarkisk makt synes å være nært knyttet til etablerte praksiser og skikker, som igjen har resultert i konstruksjonen av nye former for inkludering og ekskludering. Essaysamlingen avsluttes med Roland Kapferers essay om et transnasjonalt møte hvor den australske mediemogulen Rupert Murdoch annonserer flytting av økonomisk kapital fra perifere Adelaide til en metropol i USA.

Kapferers essaysamling er interessant lesning av flere grunner, men gir grunn til bekymring, da forståelsen av oligarkisk kontroll forteller om en global og destruktiv voldsmaskin. Essayene er aktuelle ved at de gir innsikt i hvordan multinasjonale selskaper, og andre korporative elementer, har bygget seg opp til dominerende posisjoner på den globale scenen, mens boken på den andre side er å forstå som et kraftig angrep på antropologers analytiske vegring mot forståelsen av nye former for statlig global makt. På dette feltet, om en skal forstå forfatterne samlet, har analyser av den moderne staten en tendens til å være for analytisk snevre. En tolkning jeg gjør, er at forfatterne forsøker å si at andre tilnærminger, som for eksempel økonomisk determinisme og rasjonalitet, overser den politiske konteksten en må ha med i antropologiske fremstillinger. Kapferer har med andre ord gitt ut en relevant bok, og ønsker nettopp å rydde opp på dette feltet. I noen av essayene er det vanskelig å følge argumentasjonen. Enkelte ganger er de tunge å lese og begreper og analytiske distinksjoner kunne fordret nærmere oppklaring. En hovedinnvending er at essayene tar mer for seg de analytiske termene "oligarki" og "korporativ" enn "oligopol". Selv om det hintes om at oligopolet skal under lupen for analyse, er denne termen nærmest totalt fraværende i tekstene. Men på den annen side er dette kanskje det neste steget i diskusjonen.